

Sygn. akt II CSKP 653/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 października 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Zawistowski (przewodniczący)

SSN Grzegorz Misiurek (sprawozdawca)

SSN Karol Weitz

w sprawie z powództwa D. G.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 4 października 2022 r.,
skargi kasacyjnej powoda
od wyroku Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu
z dnia 19 lutego 2020 r., sygn. akt I ACa 1255/19,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu we Wrocławiu do ponownego rozpoznania oraz
rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Powód D. G. wniósł o zasądzenie na swoją rzecz od pozwanego Bank S.A. z siedzibą w W. kwoty 999 273,11 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 10 kwietnia 2018 r.

Sąd Okręgowy w Legnicy wyrokiem wstępnym z 14 czerwca 2019 r. uznał roszczenie za usprawiedliwione co do zasady. Sąd Apelacyjny we Wrocławiu, na skutek apelacji pozwanego, wyrokiem zaskarżonym skarga kasacyjną zmienił wyrok Sądu Okręgowego w ten sposób, że oddalił powództwo i orzekł o kosztach procesu.

W sprawie ustalono, że 12 lutego 2016 r. powód zawarł z Biurem Maklerskim Bank S.A. w W. umowę o świadczenie usług przyjmowania i przekazywania zleceń nabycia lub zbycia tytułów uczestnictwa przez Biuro Maklerskie Bank S.A. Biuro to jest organizacyjnie wyodrębnianą jednostką Centrali Bank S.A. i współpracuje z innymi jednostkami organizacyjnymi tego Banku. Wszelkie czynności związane z zawarciem umowy przez powoda oraz nabywaniem przez niego certyfikatów inwestycyjnych były dokonywane przez pracowników pozwanego w oddziale w G.. Szczegółowe zasady przyjmowania zleceń dyspozycji dotyczących nabycia lub zbycia tytułów uczestnictwa w instytucjach wspólnego inwestowania określone zostały w statucie oraz prospektach informacyjnych poszczególnych funduszy, z którymi klient miał obowiązek zapoznać się przed złożeniem zlecenia dyspozycji. Przed zawarciem umowy o świadczenie usług Biuro Maklerskie obowiązane jest zwrócić się do klienta o przedstawienie podstawowych informacji dotyczących poziomu wiedzy o inwestowaniu w zakresie instrumentów finansowych oraz doświadczenia inwestycyjnego, niezbędnych do dokonania oceny, czy usługa, która ma być świadczona, jest odpowiednia dla konkretnego klienta, a w przypadku stwierdzenia, że tak nie jest – ostrzeżenia o tym klienta.

12 lutego 2018 r. powód podpisał oświadczenie, że został poinformowany, iż certyfikaty inwestycyjne funduszy inwestycyjnych zamkniętych (FIZ) są instrumentami finansowymi, które mogą charakteryzować się ograniczoną płynnością, w związku z czym powinien dokładnie zapoznać się z dokumentami informacyjnymi funduszy, w szczególności zwrócić uwagę na warunki wykupu certyfikatów. W tym samym dniu powód podpisał również formularz zapisu na

certyfikaty inwestycyjne za kwotę 979 679,52 zł i wraz z prowizją wpłacił 999 273,11 zł. Powód oświadczył przy tym, że zapoznał się z dokumentami w postaci warunków emisji certyfikatów inwestycyjnych serii [...] Funduszu Inwestycyjnego Zamkniętego Aktywów Niepublicznych. Powód został wpisany do ewidencji Funduszu jako posiadacz 684 certyfikatów inwestycyjnych serii [...]. 27 lutego 2018 r. rozpoczęła się likwidacja tego Funduszu wobec nieprzyjęcia zarządzania nim przez inne towarzystwo funduszy inwestycyjnych w terminie trzech miesięcy od dnia wydania przez Komisję Nadzoru Finansowego decyzji o cofnięciu F. TFI S.A. w W. zezwolenia na zarządzanie funduszami inwestycyjnymi. Prokuratura Regionalna w Łodzi prowadzi śledztwo w sprawie doprowadzenia w krótkich odstępach czasu (w okresie od 1 czerwca 2014 r. do 31 maja 2016 r.), w wykonaniu z góry powziętego zamiaru, szeregu osób fizycznych do niekorzystnego rozporządzenia mieniem znacznej wielkości (nie mniejszej niż 100 000,00 zł), stanowiących środki wpłacane przez te osoby tytułem nabycia certyfikatów m.in. funduszu I., reprezentowanego przez F. S.A. w W., za pomocą wprowadzenia inwestorów w błąd co do rzetelności i prawidłowości zarządzania aktywami tego funduszu, tj. o czyn z art. 286 § 1 k.k. w związku z art. 294 § 1 k.k. i art. 12 k.k.

Powód złożył 10 listopada 2017 r. żądanie wykupu posiadanych certyfikatów inwestycyjnych, wskazując dzień 31 marca 2018 r. jako datę ich wykupu.

Oceniając żądanie powoda na gruncie przytoczonych ustaleń faktycznych, Sąd Okręgowy uznał je – w świetle art. 471 k.c. - za usprawiedliwione co do zasady. Wskazał, że powód doznał szkody w następstwie nienależytego wywiązania się przez pozwanego z umowy o świadczenie usług przyjmowania i przekazywania zleceń nabycia lub zbycia tytułów uczestnictwa zawartej w dniu 12 lutego 2016 r. Pozwany nie przeprowadził w ogóle oceny kompetencji powoda do inwestowania w instrumenty finansowe i nie ostrzegł go wiążącym się z tym ryzykiem. Pracownicy pozwanego Banku ograniczyli się do przedstawienia powodowi oferty wskazującej przede wszystkim na jej atrakcyjność, pewność i gwarancje zwrotu kapitału z co najmniej dziesięcioprocentowym zyskiem. Wręczyli mu przy tym jedynie plik dokumentów z ogólnikowymi informacjami i ostrzeżeniami o ewentualnym ryzyku. Wyprowadzenie w sposób przestępczy środków

wpłaconych przez uczestników funduszu za granicę (na Cypr) sprawia, że szansa na ich odzyskanie jest minimalna. Powód niewątpliwie jednak doznał szkody w postaci utraconych korzyści (art. 361 § 2 k.c.), np. oprocentowania lokat, na które mógł złożyć zainwestowane środki, gdyby doszło do wykupu certyfikatów w dniu 31 marca 2018 r.

Sąd Okręgowy wskazał jednocześnie, że gdyby nawet przyjąć, iż pozwany nie ponosi odpowiedzialności za szkodę doznaną przez powoda na podstawie art. 471 k.c., to byłaby ona usprawiedliwiona na podstawie art. 430 w związku z art. 415 i nast. k.c. Pracownicy pozwanego Banku D. W. i K. H. niewątpliwie nadużyli zaufania powoda wobec nich oraz wobec banku jako instytucji, co pozwala ocenić ich działanie jako bezprawne. Między działaniem tym a szkodą powoda istnieje adekwatny związek przyczynowy w rozumieniu art. 361 § 1 k.c. Pozwana jako instytucja zaufania publicznego reklamowała produkty niepewne, wręcz ryzykowne i pośredniczyła w ich sprzedaży, co uzasadnia jej współodpowiedzialność wobec powoda na podstawie art. 441 w związku z art. 443 k.c.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu, uwzględniając apelację pozwanego, uznał powództwo za bezzasadne zarówno płaszczyźnie przepisów o odpowiedzialności kontraktowej, jak i w reżimie odpowiedzialności deliktowej. Wskazał, że z dokonanych w sprawie ustaleń faktycznych nie wynika, że powoda łączyła z pozwanym umowa mogąca być źródłem odpowiedzialności pozwanego na podstawie art. 471 k.c. Podkreślił przy tym, że Sąd Okręgowy nie dostrzegł, iż pozwany Bank S.A. w W. oraz Biuro Maklerskie tego Banku to dwa odrębne podmioty prawne, zaś ten ostatni nie jest stroną w niniejszym procesie chociaż jest stroną zawartej z powodem umowy o świadczenie usług przyjmowania i przekazywania zleceń nabycia lub zbycia tytułów uczestnictwa w instytucjach wspólnego inwestowania. Umowa ta nie może zatem stanowić źródła odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego. Podstaw tej odpowiedzialności nie można upatrywać również w przepisach o odpowiedzialności deliktowej. Pozwany Bank – w świetle art. 72 ustawy o obrocie instrumentami finansowymi – miał prawo zachęcać klientów do nabywania konkretnych certyfikatów funduszy inwestycyjnych. Upowiedział on powoda, że inwestycje w FIZ wiążą się z ryzykiem poniesienia straty i nie są przeznaczone dla klientów nieposiadających

doświadczenia inwestycyjnego i nieakceptujących ryzyka utraty nawet niewielkiej części zainwestowanego kapitału. Nie ma zatem podstaw do przypisania pozwanemu działania bezprawnego w oparciu o bliżej niesprecyzowane zasady współżycia społecznego.

W skardze kasacyjnej, opartej na obu podstawach określonych w art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c., powód wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sadowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, ewentualnie o uchylenie tego orzeczenia i wydanie orzeczenia co do istoty sprawy uwzględniającego powództwo.

W ramach podstawy naruszenia przepisów postępowania zarzucił obrazę art. 64 i art. 65 § 1 k.p.c. w związku z art. 233 § 1, art. 378 § 1 i art. 382 k.p.c. w następstwie uznania, że Biuro Maklerskie Banku S.A. jest odrębnym od tego Banku podmiotem prawnym. Podstawę naruszenia prawa materialnego wypełnił zaś zarzutem błędnej wykładni art. 471 k.c. w związku z art. 74b i art. 83a ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi, polegającej na uznaniu, że przepisy te nie usprawiedliwiają odpowiedzialności pozwanego za nienależyte wykonanie umowy zawartej przez powoda z pozwanym w dniu 12 lutego 2016 r.

Pozwany w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniósł o jej oddalenie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd Apelacyjny, oceniając zasadność roszczenia powoda, odwołał się do ustaleń faktycznych dokonanych przez Sąd pierwszej instancji. Z ustaleń tych wynika jednoznacznie, że stroną umowy zawartej przez powoda w dniu 12 lutego 2016 r. nie było Biuro Maklerskie będące jednostką organizacyjną pozwanego Banku, lecz tenże Bank. Sąd Apelacyjny wskazał natomiast, że umowa ta została zawarta z Biurem Maklerskim Banku S.A. jako samodzielnym podmiotem prawnym, odrębnym od pozwanego Banku. W istocie zatem dokonał w tym zakresie odmiennych ustaleń niż przyjęte za podstawę wyroku Sądu pierwszej instancji. W takiej sytuacji powinien jednak, stosownie do art. 382 k.p.c. oraz art. 327¹ § 1 pkt 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c., wskazać i omówić przesłanki uzasadniające – w świetle materiału zgromadzonego

w postępowaniu w pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym - zweryfikowanie podstawy faktycznej wydanego wyroku reformatoryjnego. Sąd Apelacyjny nad obowiązkiem tym przeszedł do porządku dziennego, przyjmując bez żadnego uzasadnienia, że pozwanego nie łączy z powodem umowny stosunek prawny, mogący usprawiedliwiać odpowiedzialność odszkodowawczą na podstawie art. 471 k.c. Uchybienie to uniemożliwia przeprowadzenie kontroli trafności stanowiska Sądu Apelacyjnego wskazującego na brak legitymacji biernej pozwanego Banku w zakresie jego odpowiedzialności kontraktowej za szkodę doznaną przez powoda. W konsekwencji nie pozwala skutecznie odeprzeć zarzutów podniesionych w ramach podstawy kasacyjnej naruszenia przepisów postępowania.

Przed przesądzeniem w sposób prawidłowy kwestii związania stron umową o świadczenie usług zawartą w dniu 12 lutego 2016 r. ocena zasadności zarzutów naruszenia prawa materialnego byłaby przedwczesna.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.